

Белан Т.Г., кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра педагогіки, психології і методики
технологічної освіти Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

м. Чернігів
tatjanabelan@ukr.net

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ» У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПРАКТИКИ

***Анотація.** У статті охарактеризовано пропедевтичну практику як невід'ємну частину навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі та висвітлено основні завдання практики. Досліджено взаємозв'язок пропедевтичної практики з навчальним курсом «Психологія».*

***Ключові слова:** навчальний курс, психологія, пропедевтична практика, майбутній учитель трудового навчання та технологій.*

ROLE OF AN EDUCATIONAL COURSE "PSYCHOLOGY" IN PREPARATION OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS BEFORE PROCEEDING PRACTICE

***Annotation.** The article describes propaedeutic practice as an integral part of the educational process in a higher educational institution and highlights the main tasks of the practice. The interrelation of propaedeutic practice with the educational course "Psychology" is researched.*

***Key words:** training course, psychology, propaedeutic practice, future Craft and Technology teacher*

***Постановка проблеми.** Створена система педагогічних практик передбачає єдність, наступність та взаємозв'язок всіх її видів з психолого-педагогічними й спеціальними навчальними курсами. За навчальним планом вищого навчального закладу кожний вид педагогічної практики є підсумком вивчення певного циклу навчальних дисциплін. Пропедевтична практика, яку майбутні вчителі трудового навчання та технологій проходять на другому курсі, є підсумком вивчення навчальних дисциплін психологічного характеру.*

Для успішного проходження пропедевтичної педагогічної практики майбутніми вчителями трудового навчання та технологій велике значення має психологічна підготовка, яка включає загальну психологію, соціальну психологію, вікову та педагогічну психологію. Вивчення цих курсів за програмами вищих навчальних закладів допоможе майбутнім учителям зрозуміти розвиток психіки учнів на різних вікових етапах, індивідуальні особливості кожного учня, специфіку формувань учнівських колективів тощо.

***Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемі практичної підготовки майбутніх учителів присвятили свої роботи такі науковці:*

О. Абдулліна, С. Білоконний, С. Кара, В. Ковальчук, Н. Казанішена, Л. Кацова, М. Козій.

Мета статті. Дослідити роль навчального курсу «Психологія» у підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій до проходження пропедевтичної практики.

Виклад основного матеріалу. Навчальний курс «Психологія» на технологічному факультеті Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка включає загальну психологію, соціальну психологію, вікову та педагогічну психологію. Всі навчальні курси взаємопов'язані між собою, тому вивчення загальної психології є ґрунтовною підготовкою для засвоєння знань із соціальної психології, вікової та педагогічної психології. Отримані теоретичні знання з психологічних навчальних курсів майбутнім учителям знадобляться у процесі проходження всіх видів педагогічної практики, а також у майбутній педагогічній діяльності.

Пропедевтична практика є складовою частиною освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя, яка забезпечує безперервність і послідовність формування практичних умінь та професійного становлення студентів на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Метою педагогічної практики на другому курсі є ознайомлення студентів з особливостями організації та проведенням навчально-виховної роботи вчителів в умовах реального навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах, формування стійкої зацікавленості майбутньою професією, виховання любові до дітей і почуття відповідальності за них.

Основним завданням пропедевтичної практики є поєднання теоретичної підготовки студентів з навчальних курсів психологічного напрямку із практичним застосуванням набутих знань у роботі з учнями, а також формування у студентів науково-дослідницького підходу до педагогічного процесу, вмінь і навичок проведення навчальної та позакласної виховної роботи. Завдання пропедевтичної практики – це спостереження за особливостями розвитку психічних процесів учнів та за особливостями взаємин між учнями та вчителем і учнями.

Навчальна дисципліна «Загальна психологія» розкриває психологічну суть особистості, що знаходить свій прояв у психічній діяльності, у вчинках, у формуванні рис характеру, розвитку здібностей, у міжособистісних стосунках і т.п. Вивчаючи психіку людини, студенти ознайомлюються з особливостями всіх психічних процесів, а саме уваги, уяви, сприймання, пам'яті, мислення, емоцій та почуттів.

Кожна тема з психології взаємопов'язана з майбутньою педагогічною діяльністю вчителя трудового навчання та технологій. Наприклад, вивчаючи тему «Увага», студенти мають знати, що для того, щоб підтримувати увагу учнів під час уроку, треба активізувати їх діяльність, пробудити інтерес до змісту цієї діяльності, надати можливість переборювати посилені для них розумові труднощі. У підтриманні уваги на уроці дуже важливе значення мають темп викладання, який розраховується на рівень розвитку учнів, живий контакт із класом, уміння вчителя розподіляти свою увагу між змістом того, що

викладає, і поведінкою класу [2, с. 386-387]. Для розвитку пам'яті в учнів учителю необхідно виховувати позитивні мотиви навчання і праці, любов до знань і трудової діяльності, зацікавленість у результатах діяльності та почуття відповідальності за виконання своїх обов'язків [3, с.240]. Виховання пам'яті можна значно поліпшити, якщо до цього процесу залучати самих учнів, зацікавившись, вони самі будуть прагнути поліпшити її, а також враховувати індивідуальні особливості пам'яті кожного учня [3, с 244].

Навчальна дисципліна «Вікова та педагогічна психологія» передбачає вивчення особливостей розвитку особистості на різних вікових етапах її життя. Вивчення тем даного курсу є важливим для майбутніх учителів трудового навчання та технологій під час проходження всіх видів педагогічних практик. Під час вивчення навчальної дисципліни розглядаються такі важливі питання як: анатоμο-фізіологічні особливості та психічний розвиток підлітків, психологічні особливості спілкування підлітків з однолітками і дорослими, психологічні особливості навчання підлітків, розвиток особистості підлітків, розвиток пізнавальних психічних процесів та мовлення підлітків [4, с. 41]. Ці питання не можна розглянути, не посилаючись на засвоєний теоретичний матеріал із загальної психології, тому вивчення загальної психології є ґрунтовною підготовкою для засвоєння знань із вікової та педагогічної психології.

Навчальна дисципліна «Соціальна психологія» допомагає студентам сформувати базові соціально-психологічні знання та вміння для їх подальшого застосування в навчальній і професійній діяльності та особистому житті. На заняттях даного курсу розглядається взаємозв'язок соціального і психічного в житті окремої людини і групи людей, а також соціально-психологічні явища, які виникають в процесі взаємодії між людьми і групами. Цілком очевидно, що творча робота вчителя передбачає вміння вивчати стан колективу, виявляти та усувати конфлікти в ньому, об'єднувати учнів, спонукати їх до серйозної праці. На практичних заняттях студенти проводять психодіагностичні методики, що стосуються взаємовідносин у колективі і вчать скласти психолого-педагогічну характеристику групи.

Засвоюючи теоретичний курс психології, особливу увагу слід звернути на вивчення теми «Спілкування». Дану тему студенти починають вивчати на заняттях із загальної психології та продовжують вивчати на заняттях соціальної психології, вікової та педагогічної психології. Студенти розглядають мову як основний засіб спілкування, опановують, як правильно використовувати немовні засоби навчання – жести, міміку, інтонацію, паузи, манери, зовнішність.

М. Козій наголошує, що під час спілкування практикант забезпечує собі можливість показати власну емоційність, упевненість, живу уяву, фантазію, терпіння, а також проявити доброзичливість, щирість і справедливість. Під час спілкування студент відпрацьовує свій погляд (лагідний, холодний, осудний), може дати самооцінку своїм діям, висловити свою думку, проявити себе як вихована людина, яка вміє знайти спільну мову з учнівським колективом [1, с. 10].

Для успішного проходження пропедевтичної педагогічної практики велике значення має вивчення дослідницьких методів під час вивчення психології, особливо тих, які доступні кожному вчителю: спостереження, бесіда, анкетування, тестування, природній експеримент та розробка пакета психодіагностичних методик під час вивчення вікової та педагогічної психології. Дослідницькі методи допоможуть студентам виконати всі завдання, які ставляться перед ними, а особливо при вивченні особистості учня і написання його психолого-педагогічної характеристики. Перш ніж написати психолого-педагогічну характеристику учня, на кожному практичному занятті вікової та педагогічної психології студенти проводять одну із методик, досліджуючи особистісний розвиток. Після проведення всіх потрібних методик пишуть пробну психолого-педагогічну характеристику на студента з групи чи самого себе.

Вивчення особистості учня під час пропедевтичної практики та написання психолого-педагогічної характеристики учня проводиться в три етапи [4, с. 41]: підготовчий етап (підготовка методик, розробка плану вивчення особистості учня, знайомство з ним); етап збору інформації (офіційні документи, спостереження, результати бесіди з класним керівником, батьками, учнями класу і т.п.); заключний етап (обробка, аналіз, інтерпретація отриманої інформації, написання характеристики).

Завершуючи вивчення психологічних дисциплін, студенти пишуть курсову роботу, обираючи тему, в якій хочуть розібратися більш детально. На нашу думку, недоліком написання курсової роботи є те, що вона передуює проходженню пропедевтичної практики, під час проходження якої студенти змогли б провести дослідження та включити його в курсову роботу.

Вивчення навчального курсу «Психологія» побудовано в логічному взаємозв'язку лекційних і практичних занять із завданнями пропедевтичної педагогічної практики.

Висновки. Отже, вивчення психології допомагає навчитися майбутнім учителям трудового навчання та технологій під час пропедевтичної практики усвідомлювати явища педагогічного процесу з точки зору психології: проаналізувати педагогічну діяльність учителя, а саме як враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів при викладі нового матеріалу та його відтворенні, а також виявити самостійність у судженнях, уміння самостійно підходити до розв'язання педагогічних задач, що виникають у педагогічному процесі тощо. Глибоке розуміння психології впливає на формування особистості студента як майбутнього вчителя, допомагає розвивати такі позитивні риси характеру як наполегливість, справедливість, щедрість, доброзичливість, чесність, принциповість.

Література:

1. Козій М.К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів: Метод. посібник. Київ, 2001. 140 с.

2. Психологія: Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С. Костюка. Київ, 1968. 572 с.
3. Психологія: Підручник / Ю.Л. Трофімов та ін. / за ред. Ю.Л. Трофімова. Київ, 2001. 560 с.
4. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. Київ, 2011. 112 с.